Institutul Național al Patrimoniului
Ministerul Culturii

Timbrul Monumentelor Istorice

SCHITUL
„POGORÂREA SFÂNTULUI DUH”
VĂRĂDIA

„Restaurarea, conservarea și dotarea schitului Pogorârea Duhului Sfânt”, prin finanțarea Institutului Național al Patrimoniului

Biserica „Pogorârea Duhului Sfânt” a Schitului Vărădia, din județul Caraș-Severin, beneficiază de un proiect de cercetare și proiectare destinat conservării sale. Cu sprijinul Institutului Național al Patrimoniului (INP), prin Timbrul Monumentelor Istorice (TMI), au fost elaborate documentații care stabilesc soluțiile pentru consolidarea construcției, restaurarea arhitecturii și protejarea picturii murale. Proiectul pregătește intervențiile necesare păstrării unui lăcaș de cult reprezentativ pentru patrimoniul bănățean.

Intitulat **„Restaurarea, conservarea și dotarea schitului Pogorârea Duhului Sfânt”,** proiectul se derulează în baza contractului de finanțare nerambursabilă nr. 102 din 9 decembrie 2024, încheiat între **Institutul Național al Patrimoniului** și Schitul „Pogorârea Sfântului Duh” Vărădia. Finanțarea este acordată în cadrul ***sesiunii TMI IV/2024, subprogramul „Edificii de cult” / „Elaborare a documentațiilor tehnico-economice pentru intervenții asupra monumentelor istorice”.*** Valoarea finanțării nerambursabile contractate este de 224.550 de lei, beneficiarul asumându-și o contribuție proprie de minimum 10% din valoarea totală a proiectului.

Înscrisă în Lista monumentelor istorice cu codul CS-II-m-B-11226 și datată în perioada 1750–1754, biserica păstrează trăsăturile barocului provincial bănățean. Turnul-clopotniță, cu acoperirea sa în formă de bulb, fațadele ritmate de pilaștri și profilaturi, bolțile și decorul interior alcătuiesc un ansamblu în care arhitectura și pictura se completează. Reparațiile și transformările succesive, inclusiv intervenția la boltire consemnată în anul 1855, sunt mărturii ale folosirii și îngrijirii edificiului de-a lungul generațiilor.

Alcătuirea clădirii explică particularitățile intervențiilor necesare. Zidurile masive din piatră și cărămidă, bolțile, galeria de deasupra pronaosului și turnul formează un sistem ale cărui componente trebuie analizate împreună. Proiectul urmărește păstrarea expresiei arhitecturale a bisericii, inclusiv a profilaturilor și ornamentelor, precum și recuperarea unor detalii prin raportare la releveele și cercetările istorice.

Interiorul conservă straturi de pictură realizate în epoci diferite. Cercetarea lor permite înțelegerea evoluției artistice a bisericii și identificarea suprafețelor care necesită protecție. Păstrarea acestei succesiuni istorice presupune investigații și intervenții conduse de specialiști, corelate cu lucrările asupra structurii și cu tratarea cauzelor degradării.

Expertizele și releveele evidențiază fisuri în zidărie și bolți, probleme ale șarpantei, umiditate, degradarea tencuielilor și desprinderi ale straturilor picturale. Aceste fenomene afectează atât siguranța construcției, cât și componentele sale artistice. Soluțiile de restaurare au fost fundamentate

prin studiu istorico-arhitectural, studiu geotehnic, expertiză tehnică, analize biologice și fizico-chimice, cercetări stratigrafice și documentare fotografică.

Investigațiile au urmărit identificarea cauzelor deteriorărilor și a relației dintre materialele originale și intervențiile ulterioare. Studiul istoric oferă repere pentru evaluarea transformărilor clădirii, iar analizele de laborator și cercetarea stratigrafică ajută la alegerea tratamentelor pentru suprafețele decorate. Releveele degradărilor și documentația fotografică înregistrează starea monumentului și susțin corelarea soluțiilor tehnice.

Documentația de proiectare a fost realizată de S.C. OZARHI S.R.L., sub coordonarea arhitectei Ozana Apostol, cu participarea specialiștilor din domeniile arhitecturii, structurii, instalațiilor și conservării componentelor artistice. Cercetările au fundamentat documentația de avizare a lucrărilor de intervenții (DALI), documentația pentru autorizare, proiectul tehnic și detaliile de execuție, precum și proiectul dedicat componentelor artistice. Sprijinul pentru managementul proiectului este asigurat de Maryoly Consultancy4u S.R.L.

Un rezultat concret al etapei de proiectare este predarea către beneficiar, în luna octombrie 2026, a documentației tehnice finale pentru faza PT și detalii de execuție. Aceasta cuprinde memorii și caiete de sarcini, devize, proiecte și detalii de arhitectură și rezistență, documentațiile instalațiilor electrice și termice, precum și proiectul de restaurare a picturii murale. Documentele reunesc soluțiile necesare pregătirii viitoarelor lucrări și coordonării specialităților implicate.

Intervențiile proiectate vizează consolidarea fundațiilor, zidăriei, bolților și arcadelor, refacerea șarpantei navei și intervenții asupra structurii coifului turnului. Sunt prevăzute măsuri împotriva umezelii, refacerea învelitorilor și a sistemului de evacuare a apelor, restaurarea fațadelor și pardoselilor, precum și înlocuirea tâmplăriilor neadecvate cu soluții conforme caracterului istoric al clădirii. Instalațiile sunt proiectate în relație cu funcțiunea liturgică și cu cerințele de protejare a monumentului.

O atenție distinctă este acordată evacuării apelor și reducerii umidității din ziduri. Documentația prevede drenaj exterior, protecția fundațiilor și refacerea trotuarului de gardă cu materiale și alcătuiri care să favorizeze îndepărtarea apei. Pentru finisaje sunt prevăzute mortare și tencuieli compatibile cu suportul, astfel încât tratarea suprafețelor să contribuie la conservarea construcției.

Proiectul pentru pictura murală, realizat de specialistul restaurator dr. Annamaria Baciu, stabilește o etapizare corelată cu intervențiile structurale: asigurarea și protejarea suprafețelor pictate înaintea lucrărilor care le pot afecta, asistență de specialitate pe durata acestora și, ulterior stabilizării construcției, operațiuni de conservare, restaurare și punere în valoare. Această coordonare este esențială pentru limitarea pierderilor de materie originală.

În cazul picturii, cunoașterea tehnicilor de execuție și a suprapunerilor succesive permite fundamentarea fiecărei operațiuni. Proiectul de specialitate include analiza stării de conservare,

propuneri de intervenție, condiționări și recomandări pentru desfășurarea lucrărilor. Protejarea decorului presupune și organizarea atentă a șantierului, pentru ca operațiunile asupra zidăriei și bolților să fie însoțite de măsurile necesare de conservare.

Promovarea proiectului urmărește să apropie publicul de monument și să explice necesitatea restaurării. Materialele pregătite, între care un pliant de prezentare (100 de exemplare) un film de prezentare a obiectivului și a finanțării și afișe, dimpreună cu evenimentul de proimovare/seminar realizat în mijlocul comunității, aduc în atenție istoria bisericii, degradările identificate, soluțiile propuse și rolul finanțării Institutului Național al Patrimoniului prin **Timbrul Monumentelor Istorice**. Ele susțin implicarea comunității în cunoașterea și protejarea patrimoniului local.

Pentru comunitatea schitului, păstrarea bisericii înseamnă continuarea folosirii unui spațiu de rugăciune și transmiterea unei mărturii a istoriei locale. Prezentarea cercetărilor și a degradărilor face mai ușor de înțeles efortul necesar restaurării. Totodată, informarea publicului poate susține implicarea în protejarea monumentului și în pregătirea etapelor viitoare ale intervenției.

În această etapă, documentațiile permit definirea categoriilor de lucrări și a costurilor estimate, necesare pregătirii finanțării viitoare a execuției. Prin documentațiile elaborate, Schitul Vărădia dispune de baza tehnică pentru continuarea demersurilor de verificare, avizare și autorizare și pentru pregătirea execuției. Finanțarea Institutului Național al Patrimoniului prin Timbrul Monumentelor Istorice sprijină astfel o etapă decisivă pentru viitorul bisericii: stabilirea unor intervenții fundamentate prin cercetare, care să păstreze valoarea istorică și artistică a monumentului și să permită continuarea vieții sale liturgice.

Ilustrații

Biserica Schitului Vărădia — vedere exterioară. Se remarcă turnul-clopotniță și articularea fațadelor.

Interiorul bisericii — naosul și suprafețele pictate. Suprafețele pictate fac obiectul proiectului de conservare și restaurare.